

AVRUPA BİRLİĞİ'Nİ DEĞİŞİME ZORLAYAN GÜÇ: GÖÇ

THE POWER THAT FORCES THE EUROPEAN UNION TO CHANGE: MIGRATION

Esra AKDOĞAN*, Merve ATALAY**

* Akdeniz Üniversitesi, SBE Kamu Yönetimi Programı, Doktora Öğrencisi, esrasenakdogan@hotmail.com

** Akdeniz Üniversitesi, SBE Kamu Yönetimi Programı, Doktora Öğrencisi, atalay__merve@hotmail.com

ÖZ

Son yıllarda Avrupa'da yoğunlaşan terör saldırılarının etkisiyle göçmenlerin güvenliğe karşı bir tehdit olduğu düşüncesi ve İslamofobi, ABD'den sonra Avrupa'da da kendine yükselmek için zemin bulmuştur. Yanı sıra küresel ekonomik kriz sonrası Avrupa'da yaşanan refah azalmasından da göçmenler sorumlu tutulmaya başlanmıştır. 2015 yılında Avrupa'yı saran Suriyeli mülteci krizi, Avrupa vatandaşları içindeki mevcut endişeleri tetiklerken, Avrupa Birliği'ne üye devletler arasında dayanışma ve sorumluluk almaya ilişkin çekişmelere neden olmuş, Avrupa'daki serbest dolaşıma yönelik var olan şüpheleri körüklemiştir. Aynı dönemde göç ve göçmen politikalarına yönelik eleştirilerin damgasını vurduğu Brexit'in yarattığı kriz, göç sorununun Avrupa bütünleşmesinin geleceğini etkileyecek kritik bir nokta olduğunu göstermiştir. Sıralanan saptamalardan yola çıkarak hazırlanan bu çalışmanın amacı önümüzdeki süreçte Avrupa Birliği'nin şekillenmesinde göç konusunun belirleyici olduğunu ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Avrupa Birliği, Mülteci Krizi, Avrupa Birliği Vatandaşları

Jel Kodları: N40, N44, N4, O3.

ABSTRACT

The idea that immigrants are a threat to security and Islamophobia, with the influence of terrorist attacks concentrated in Europe in recent years, has found the ground to rise in Europe after the United States. In addition, immigrants began to be blamed for the reduced prosperity after the global economic crisis in Europe. The Syrian refugee crisis that surrounds Europe in 2015, while triggering current concerns within European citizens, it has also caused contention for solidarity and taking responsibility between EU member states and has fueled the existing doubts about free movement in Europe. In the same period, Brexit's crisis that marked by criticisms of immigration and immigration policies, has showed that the problem of immigration is a critical point that will affect the future of European integration. The aim of this study which is prepared by the sequenced determinations is to demonstrate that the issue of immigration is a determining factor in the shape of the European Union in the upcoming period.

Keywords: Migration, European Union, Refugee Crisis, European Union Citizens

Jel Codes: N40, N44, N4, O3.

1. GİRİŞ

11 Eylül 2001'de ABD'de yaşanan terör saldırısı ve devamında yaratılan korku ve güvensizlik ortamı vatandaşlara her an risk altında bulunduğu mesajını vermiştir. 2015

ve 2016 yılında Avrupa'da yoğunlaşan terör saldırıları ile de çok sayıda göçmenin yaşadığı Avrupa'da göçmenlerin güvenliğe karşı bir tehdit olduğu düşüncesi ve

İslamofobi kendine yükselmek için zemin bulmuştur. Kendilerini ‘islami’ olarak niteleyen terör örgütlerinin yaptığı bu saldırılar, bu saldırıların farklı etnik kökene mensup, Ortadoğu’daki gerilimin etkisindeki kişilerce yapılmış olması, Avrupa vatandaşlarının göçmen ve mültecilere karşı kolaylıkla politize edilmesinin önünü açmıştır. Dolayısıyla İslam, göçmenler, yabancılar ve etnik gruplar insan, mal, uyuşturucu kaçakçılığı, suç, şiddet ve terör kavramlarıyla birlikte anılarak ötekileştirilmiş, ulusun birlik ve güvenliğini tehdit eden unsurlar olarak nitelendirilir hale gelmiştir.

Bütün bunların yanı sıra küreselleşmenin sonucu olarak büyük sermayenin ucuz iş gücü alanlarına yönelmesi, teknolojik sebeplerle insan gücüne dayalı ya da niteliksiz emeğe ihtiyaç duyan sektörlerde azalma yaşanması işsizlik oranlarını yükseltmiş, Avrupalılar yaşadıkları refah azalmasından da göçmenleri sorumlu tutmaya başlamışlardır. Nitekim Eurobarometre verileri baz alınarak Avrupa Birliği vatandaşlarının en çok endişe duyduğu konuların neler olduğuna bakıldığında, 2016 yılına gelene kadar ekonomik sıkıntı kaynaklı endişeler üst sıralarda yer alırken, göç ve terörizm üzerine endişelerin giderek yükselişe geçtiğini, 2016 yılında ise ilk sıraları göç ve göçmenlerden duyulan rahatsızlıkla özdeşleştirilen terörizmin aldığı görülmektedir. Onları yine ekonomi kaynaklı endişeler takip etmektedir. Avrupa vatandaşlarının refahlarının azalmasında göçmenlerin payı olduğunu düşündükleri göz önüne alınırsa, aslında ilk sırayı alan göç endişesinin içinde de ekonomik alandaki endişelerin payını görmek gerekir.

Göç olgusunun önemi ve geniş çaplı etkisi özellikle Suriye’de yaşanan iç savaş neticesinde göç eden milyonlarca insan sebebiyle bir kez daha görülmüştür. 2015 yılında 1,2 milyon insanı Avrupa’ya getiren ve 2. Dünya Savaşı’ndan sonra görülenlerin en büyüğü olan Suriyeli mülteci krizi, Avrupa vatandaşları içindeki endişeleri tetiklerken Avrupa Birliği’ne üye devletler arasında da dayanışma ve sorumluluk

konusuna ilişkin çekişmeli tartışmalara neden olmuş, aynı zamanda sınır yönetiminin ve Avrupa’daki serbest dolaşımın geleceği hakkındaki var olan şüpheleri de körüklemiştir. Çok sayıda vatandaşın hissettiği güvensizlik hissi, genel politika ve ana kurumlarla ilgili artan hoşnutsuzluk, tüm dünyada olduğu gibi Avrupa’da da popülist ve milliyetçi söylemler için iktidarda söz sahibi olmak adına fırsat alanı oluşturmuştur. Avrupa’da yükselişe geçen ırkçı partilerin son iki yıl içinde seçim propagandalarını, Avrupa Birliği karşıtlığı üzerine kurduğu görülmüştür. Brexit sürecinde de görüldüğü üzere bu söylem İngiltere’de karşılığını bulmuş ve referandum önemli bir Avrupa Birliği üyesinin, İngiltere’nin Birlik’ten ayrılmasıyla sonuçlanmıştır.

Gelinen noktada Avrupa vatandaşlarının göç kaynaklı endişelerinin giderilmesinin Avrupa Birliği’nin ve Avrupa bütünleşmesinin geleceğini etkileyecek kritik bir nokta olduğunu söylemek mümkündür. Avrupa Birliği, vatandaşları ile şekillenen bir yapıdadır. Bu sebeple Avrupa Birliği vatandaşlarının göçmenlere olan tutumları Avrupa Birliği üye ülkelerin siyasi yapısını ve Avrupa Birliği’ni de etkilemektedir. Nitekim Avrupa Komisyonu tarafından 1 Mart 2017 tarihinde yayımlanan "Avrupa'nın Geleceğine Dair Beyaz Kitap" isimli rapor incelendiğinde Avrupa’nın 2025 yılına kadar nasıl şekilleneceği üzerine oluşturulan senaryolarda göç konusunun ağırlığını ortaya koyduğu görülmektedir.

Sıralanan saptamalardan yola çıkarak hazırlanan bu makalenin amacı önümüzdeki süreçte Avrupa Birliği’nin şekillenmesinde göç konusunun belirleyici olduğunu ortaya koymaktır. Ayrıca makalede “Avrupa Birliği vatandaşları göç konusuna nasıl bakmaktadır?” ve “Avrupa Birliği bu göç krizinin yönetiminde başarı sağlayabilmiş midir?” sorularına da yanıt aranacaktır.

Makalenin konusunu 2015 yılında Avrupa’da Suriye kaynaklı mülteci kriziyle alevlenen göç tartışmalarının Avrupa Birliği vatandaşlarında yansımaları ve

Avrupa Birliği'nin krizi yönetmede ortaya koyduğu politikalar oluşturmaktadır.

Çalışma, Avrupa Birliği'nin vatandaşlar ve üye ülkeler düzeyinde güvenilirliğini arttırması, dünyada nüfuzunun güçlenmesi, gelecekte daha güçlü ve bütünleşmiş bir yapıya kavuşması için üretilecek politikalara katkı koyacak unsurlar barındırması bakımından önemlidir.

Araştırmada Eurobarometre verileri, Avrupa Konseyi'nin göçmenlere karşı vatandaş tutumuna dair araştırmaları taranmış, mülteci krizi sonrası Avrupa Birliği komisyon kararları incelenmiştir. Veriler, eleştirel ve yorumsamacı bakış açısıyla değerlendirilmiştir.

Makale üç bölümden oluşmakta olup ilk bölümde Avrupa vatandaşlarının göçmen algısına yer verilmiş, ikinci bölümde Birlik'in göç sorununa yönelik politikaları Suriyeli mülteci kriziyle ilişkilendirilerek değerlendirilmiş, son bölümde ise göç sorununun yarattığı etkilerin son dönemde Avrupa Birliği'ni değişime zorlayan en itici güç olduğu konusu işlenmiştir.

2. AVRUPALI VATANDAŞLARIN ENDİŞELERİ ÇERÇEVESİNDE GÖÇ

Son 25 yıl içerisinde, gerek genel hareket kabiliyeti artışı ve daha kolay uluslararası seyahat imkanları, gerek devlet sosyalizminin çöküşünden sonra post-komünist ülkelerdeki ekonomik memnuniyetsizlik, Yugoslavya'da yaşanan çözümler sonrası Balkanlardaki istikrarsızlık gibi birçok faktörün etkisiyle, iktisadi bakımdan güçlü Avrupa'ya, özellikle de Avrupa Birliği'ne göç belirgin bir şekilde artış göstermiştir. Artışta ekonomik entegrasyonla el ele ilerleyen Avrupa Birliği'nin genişlemesi de önemli bir rol oynamıştır (COE, 2010:20-21). Dolayısıyla Avrupa Birliği içinde de homojen olmayan göç dalgalanmaları söz konusudur. Sıralanan nedenlerle uluslararası göç deneyiminin hızla yaygınlaşmasıyla göç ve göçmenlik, ekonomik, siyasal ve kültürel boyutu kapsamında yurttaşlık, ulusal aidiyet, milliyetçilik, azınlıklar, çok

kültürlülük gibi konular üzerinden sıklıkla tartışılır hale gelmiştir. 2001 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşanan 11 Eylül saldırısının ardından ise göç olgusu terör olayları ile de ilişkilendirilerek güvenlik konusu ile birlikte ele alınır olmuştur.

Ayrıca küreselleşmenin sonucu olarak büyük sermayenin ucuz iş gücü alanlarına yönelmesi, niteliksiz emeğe ihtiyaç duyan sektörlerde azalma yaşanması ile yükselen işsizlik oranı sosyal ve ekonomik sorunların oluşmasına kaynaklık etmiştir. Bu durumun Avrupa Birliği ülkelerinde neden olduğu refah yapısındaki azalma, ana bağlamından kopararak, gittikçe sesli bir şekilde göçmenlerin varlığına mal edilmektedir. Göçmenlerin maddi yük unsuru olarak görülmeye başlanması kültürel farklılıklarını da göze batır hale getirmektedir (Yılmaz, 2008:3).

Avrupa Konseyi'nin 2010 yılında yaptırdığı, Avrupa'daki vatandaşların göçmenleri nasıl değerlendirdiğini, ne şekilde konumlandığını içeren araştırması¹ yukarıdaki saptamaları detaylandırır niteliktedir (Bknz. Tablo 1).

Tablo 1 incelendiğinde göçmenlerin kaynak olarak görülerek olumlandırıldığı son satırda aslında ekonomik merkezli bakış açısını görmekteyiz. Göçmene, başlı başına orada yaşayan bir insan olduğu için değil, kaldığı ülkeye ekonomik getiri sağladığı oranda değer verme durumu vardır. Göçmeni 'içerme' değil, ekonomik fayda sağladığı müddetçe 'tahammül etme' şeklinde kendini gösteren bir anlayış söz konusudur.

¹ Migrants and Their Descendants: Guide to Policies for The Well-Being of All in Pluralist Societies

Tablo 1: Avrupa'daki Vatandaşlar Göçmenleri Nasıl Görüyor?

Etki Alanı	İfade
Güvenlikleri için tehdit	"Göçmenler suç artışına neden oluyor." "Göçmenler ülkeye hastalık getiriyor."
Refahları için tehdit	Göçmen işçiler işimizi alıyor. "Göçmen işçiler ücretlerimizi aşağı çekiyor. "Göçmenler bizden daha az eğitilmiş." "Göçmenler refah devletini kötüye kullanıyor." "Göçmenler sığınma sistemini kötüye kullanıyor"
Yaşam şekillerine bir tehdit	"Göçmenler sanki buldukları yer onları gibi davranıyor" "Göçmenler paralel toplum kuruyor" "Göçmenlerin çocukları okullarımızın standartlarını düşürüyor" "Göçmen kadınlar bağımlı olarak yaşıyor" ²
Rekabet edebilirlikleri için kaynak	"Göçmenler, yerel işçilerin artık yapmak istemediği işleri yapıyor" "Göçmenler yaşlılarımızın emekli maaşlarını ödeyecek"

Kaynak: (COE, 2010:129-268)

Bu anlayışın örneğini, Avrupa Birliği içerisindeki serbest dolaşım engellerinin tamamen kalkması için yedi yıl beklendikten sonra 1 Ocak 2014'te, istedikleri Avrupa Birliği ülkesinde çalışma hakkına kavuşan Romanya ve Bulgaristan vatandaşlarını hedef alan açıklamalarda görebiliriz. Roman ve Bulgar vatandaşların serbest dolaşım hakkı, Almanya, İngiltere

² Alıntılanıldığı kaynaktan "Migrant women live as a minority" ifadesi kullanılmaktadır. Minority kelimesi Türkçeye azınlık ve ergin olmama şeklinde çevrilmiştir. Bu cümlede ifade ettiği durumun, kaynaktaki açıklaması da dikkate alınarak (COE, 2010:241), ergin olmama (yetiştirilmemiş olmama, haklarını kendi kullanamama) kaynaklı başkasına "bağımlı olma" (eşine veya parçası olduğu topluma) şeklinde Türkçeye çevrilmesi daha anlamlı görülmüştür.

gibi refah standardı yüksek Avrupa Birliği ülkelerinde, 'sosyal güvence sistemlerinin' istismar edileceği endişesiyle karşılanmıştı. Endişeyi cümlelere dökenlerden biri de Almanya'da Hıristiyan Demokrat Birlik Partisi CDU'nun genel başkan yardımcısı ve Kuzey-Ren Vestfalya eyalet teşkilatı başkanı Armin Laschet, olmuştu. "*Sadece bir iş sahibi olan kişi Almanya'ya göç edebilmeli*" diyen Laschet, sosyal yardım sistemlerinden yararlanma amaçlı göçe, Avrupa hukukunun izin vermediğini kaydetmiş, buna karşılık Romanya ve Bulgaristan'dan gelen göçmenleri "*yaşlanan Alman toplumu açısından bir kazanç*" olarak gördüğünü söylemişti. Hıristiyan Sosyal Birlik Partisi (CSU) da "serbest dolaşım hakkının yoksulluk göçüyle istismar edilmesini önlemek amacıyla daha sıkı kurallar getirilmesini" talep etmiştir (DW, 2014b).

Ayrıca Romanya ve Bulgaristan vatandaşlarının serbest dolaşım hakkını elde etmesiyle artış gösteren Avrupa Birliği içerisinde serbest dolaşımı sınırlama isteği yeni değildir. Belçika uzun bir süre önce, ülkede çalışan fakat geliri yüksek olmayan Avrupa Birliği vatandaşlarını sınır dışı etmeye başlamıştır. İngiliz hükümeti ise bu hakkın kazanılmasından birkaç hafta önce yalnızca kişi başına düşen milli gelirin belli bir miktarın üzerinde olduğu AB üyesi ülkelerden işgücü göçüne izin verilmesini talep etmiştir (DW, 2014a).

Görüldüğü gibi göç olgusu söz konusu olduğunda, Avrupa Birliği'ne üye ülkeler arasında kazanılmış haklar tartışma konusu haline getirilebilmektedir. Bulgar Dışişleri Bakanı Kristian Vigen'in de vurguladığı gibi ekonomik bakımdan daha güçsüz olan üye ülkelerin vatandaşlarına "*ikinci sınıf Avrupa Birliği vatandaşı*" muamelesi yapıldığı durumlar ortaya çıkmaktadır (DW, 2014a).

İlklerini 2004 ve 2005'de yaşadığımız, sonrasında 2014-2017 yılları arasında Avrupa büyükşehirlerinde yaşanan, yabancı kökenli kişilerce, kendini İslami olarak tanımlayan terör örgütleriyle bağlantılı olarak gerçekleştirilen terör saldırıları (DW,

2017) mevcut olumsuz göçmen algısını üst seviyelere çıkarmıştır. 2015 Yılından itibaren Avrupa Birliği ülkelerine yönelen Suriyeli Mülteci krizi, Avrupa vatandaşlarının göç ve göçmenlere bakışını daha hassas bir noktaya taşımış, günümüzde göç Avrupa Birliği vatandaşlarının en çok endişe duyduğu konular arasına girmiştir (Bknz. Tablo 2).

Tablo 2 incelendiğinde, 2009 yılında Avrupa Birliği vatandaşlarının endişe sıralamasında 11. sırada yer bulan göç sorununun, 2011-2014 yılları arasında 4. ve 5. sıralara yerleştiği, 2015-2017 aralığında ise en önemli iki sorundan biri olduğu görülmektedir. Daha önce, Avrupa vatandaşlarının refahlarının azalmasında göçmenlerin payının olduğunu düşündüğü belirtilmişti. Dolayısıyla, her ne kadar cevaplar arasında ekonomik içerikli olan sorunlar ayrı başlıklar altında yer almışsa da³, göç endişesinin içinde de ekonomik alandaki endişelerin payını görmek gerekir.

Tablo 2'de dikkati çeken bir diğer nokta, Avrupa Birliği vatandaşlarının endişe konuları arasında 2011 yılından itibaren üye ülkelerin kamu finansmanının, 2012 den itibaren ise Avrupa Birliği'nin dünyadaki nüfuzunun da girdiğidir. Dolayısıyla vatandaşların Avrupa Birliği'nin etkinliğini de sorgulamaya başladığı görülmektedir. Avrupa Komisyonu'nun 2003'te hazırladığı Avrupa Birliği hakkında kamuoyu görüşlerini içeren raporunda⁴, vatandaşlar arasında, işsizlik, gıda güvenliği, suçla mücadele, ya da Avrupa Birliği'nin dünya siyasetindeki rolü gibi çok somut konularda bile Birliğin etkin davranmadığı algısının

mevcut olduğu belirtilmiştir (Okçu, 2007:302). Eurobarometre verilerine bakarak, kaygılarını yatıştırma noktasında vatandaşların Avrupa Birliği'nden beklentilerinin düşük olma durumunun bugün de devam ettiğini söylemek mümkündür (Bknz. Tablo 3).

Popülist partilerin seçim programlarını halklarının endişeleri üzerine yapılandıkları düşünüldüğünde, Suriyeli mülteci krizinin tetiklediği göç sorununun Avrupa'da ırkçı ve aşırı sağcı popülist partilerin yükselişe geçmesi için elverişli bir ortam yarattığı görülmektedir⁵. Popülist söylem, genel anlamda halkın endişelerinin dikkate alındığının, halkın çıkarlarının korunmasının öncelikli olduğunun, isteklerinin tam olarak bilindiğinin ve bu isteklere göre hareket edilmesi gerektiğinin vurgulanması biçiminde gerçekleşir (Yetkin, 2016:72). Avrupa'da yükselişe geçen aşırı sağ-popülist partilerin birleştikleri noktalar da bu kapsamda, halkın duyulmayan sesi olma iddiaları; yabancı, göçmen, İslam düşmanlığı içeren görüş-söylem-eylemleri ve Avrupa Birliği karşıtlıkları olmuştur.

³ Ekonomik durum, İşsizlik, Artan fiyatlar/enflasyon, Emeklilik maaşları, Vergilendirme,... gibi

⁴ Avrupa Komisyonu'nun hazırlamış olduğu 25 Temmuz 2001 tarihli "Avrupa Yönetimi: Beyaz Kitap" (European Governance: A White Paper) isimli çalışmasıyla, Avrupa Birliği kendi yönetim tanımını inşa etmiştir. Aynı zamanda Beyaz Kitap o tarihten itibaren kamuoyunun görüşlerine de açılmıştır. Komisyon daha sonra 2003'te hazırladığı yeni bir raporla (Report from the Commission on European Governance) Beyaz Kitap'a kamuoyunun vermiş olduğu bu cevabı ve tepkileri yeniden değerlendirmiştir.

⁵ Popülist sağ söylemlerin sadece Avrupa'da değil dünyada da yükselişte olduğu göz ardı edilmemelidir.

Tablo 2: Avrupa Vatandaşlarının En Çok Endişe Duyduğu Konular (Öncelik Sırasına Göre)

Sıra	2009*	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
1.	Enflasyon	İşsizlik	Ekonomik durum	Ekonomik durum	Ekonomik durum	Ekonomik durum	Göç	Göç	Terör
2.	Ekonomik durum	Ekonomik durum	İşsizlik	Üye ülkelerin kamu Finansmanı	İşsizlik	İşsizlik	Ekonomik durum	Terör	Göç
3.	İşsizlik	Artan Fiyatlar/ Enflasyon	Üye ülkelerin kamu Finansmanı	İşsizlik	Üye ülkelerin kamu Finansmanı	Üye ülkelerin kamu Finansmanı	İşsizlik	Ekonomik durum	Ekonomik durum
4.	Sağlık sistemi	Suç Oranları	Göç	Artan Fiyatlar/ Enflasyon	Artan Fiyatlar/ Enflasyon	Göç	Üye ülkelerin kamu finansmanı	Üye ülkelerin kamu finansmanı	Üye ülkelerin kamu finansmanı
5.	Emeklilik maaşları	Sağlık Sistemi	Artan Fiyatlar/ Enflasyon	Göç	Göç	Artan fiyatlar/ Enflasyon	Terör	İşsizlik	İşsizlik
6.	Vergilendirme	-	Terör	AB'nin dünyadaki nüfuzu	Terör	AB'nin dünyadaki nüfuzu	Artan Fiyatlar/ Enflasyon	Suç Oranları	Suç oranları
7.	Eğitim sistemi	-	-	Suç oranları	AB'nin dünyadaki nüfuzu	Suç oranları	Suç oranları	AB'nin dünyadaki nüfuzu	AB'nin dünyadaki nüfuzu
8.	Suç oranları	-	-	Vergilendirme	Suç oranları	Terörizm	AB'nin dünyadaki nüfuzu	Artan fiyatlar/ Enflasyon	İklim değişikliği
9.	Barınma	-	-	Terör	Vergilendirme	Enerji temini	İklim değişikliği	İklim değişikliği	Artan Fiyatlar/ Enflasyon
10.	Çevrenin korunması	-	-	Enerji temini	İklim değişikliği	İklim değişikliği	Çevre	Çevre	Çevre
11.	Göç	-	-	Emeklilik maaşları	Enerji temini	Vergilendirme	Vergilendirme	Vergilendirme	Vergilendirme
12.	Enerjiye ilişkin konular	-	-	İklim değişikliği	Çevre	Çevre	Enerji temini	Emeklilik maaşları	Emeklilik maaşları
13.	Terörizm	-	-	Çevre	Emeklilik maaşları	Emeklilik maaşları	Emeklilik maaşları	-	Enerji temini
14.	Savunma/ Dış ilişkiler	-	-	-	-	-	-	-	-

Kaynak: (EC, 2017a)

2009-2017 yılları arası Bahar Dönemleri Eurobarometre Verileri

*Avrupa Parlamentosu üyelerinin vatandaşlar tarafından doğrudan seçilmeye başlandığı yıl olduğu için 2009 Yılı başlangıç noktası olarak seçilmiştir.

Diğer önemli nokta ise bunlardan azımsanamayacak bir kısmının ülkelerinde birinci veya ikinci parti konumuna yükselmiş ve ülke siyasetini biçimlendiren güce erişmiş olmalarıdır (DW, 2016b; AA, 2016). Dolayısıyla üyesi oldukları Avrupa Birliği'nin politikalarını da yönlendirecek konuma gelmişlerdir. Bu durumun en önemli örneğini Avrupa Birliği tarihinde bir ilk ve önemli bir kırılma noktası olan Brexit'e damgasını vuran Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi (UKIP)

oluşturmaktadır. Brexit sürecinde UKIP referandum propagandasını, 2015 Birleşik Krallık genel seçimlerinde de yaptığı gibi (UKIP, 2015), Avrupa Birliği'nin başta göç olmak üzere, terörizm, ekonomi konularında halkın endişelerini gideremediği, bunlara çözüm bulamadığı ve hatta uyguladığı politikalarla sorunların büyümesine neden olduğu konuları üzerine kurmuş, vatandaşların çoğunluğunun desteğini almayı da başarmıştır.

Tablo 3: Avrupa Vatandaşlarının Avrupa Birliği Hakkındaki Görüşleri

Anket Soruları Arasından Seçilen Konu Başlıkları	Oranlar								
	2009*	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Avrupa Birliği'ne güvenenlerin oranı	%47	%42	%41	%31	%31	%31	%40	%33	%42
Avrupa Birliği ile ilgili pozitif imaja sahip olan Avrupalıların oranı	%45	-	%40	%31	%30	%35	%41	%34	%40
Avrupa Birliği'nin geleceği konusunda iyimser olan Avrupalıların oranı	%64	-	%58	%49	%49	%56	%58	%56	%56
Avrupa Birliği'nde sesinin dikkate alınmadığını düşünen Avrupalıların oranı	%53	-	%62	-	%67	%52	%50	%55	%52

Kaynak: (EC, 2017a)

2009-2017 yılları arası bahar dönemleri

* Avrupa Parlamentosu üyelerinin vatandaşlar tarafından doğrudan seçilmeye başladığı yıl olduğu için 2009 Yılı başlangıç noktası olarak seçilmiştir.

Göçün küresel bir sorun olduğu ve tek tek ülkelerin alacakları önlemlerle çözüme kavuşturulamayacağı gibi kendi ülkelerinde göçmenler oldukça ötekileştirici söylem ve eylemlerde bulunmanın ülke içi sosyal bütünleşme sorunlarını körüklemekten öte fayda sağlamayacağı düşünüldüğünde, UKIP ve Avrupa'daki diğer popülist aşırı sağ partilerin ileri sürdüğü gibi, ülkelerinde yaşadıkları sorunların Avrupa Birliği'nden ayrılmakla çözüme kavuşacağını söylemek gerçekçi görünmemektedir. Ancak Suriyeli mülteci krizinin, göç sorunu üzerinden Avrupa Birliği üzerine yapılan tartışmaları görünür kıldığını söyleyebiliriz. Bu düşünceden hareketle devam eden bölümde Avrupa Birliği'nin, Suriyeli mülteci krizini kendisinden umulduğu gibi iyi

yönetemediği şeklinde yorumlanmasına yol açan ve Avrupa Birliği tartışmalarını görünür kılacak etkiler doğuran göç ve mülteci politikalarına değinilecektir.

3. AVRUPA BİRLİĞİ'NİN SORUNLU GÖÇ VE MÜLTECİ POLİTİKALARI

Avrupa Birliği nezdinde göç, Ortak Pazar kurma arayışlarının ortaya çıktığı 1980'li yıllardan sonra gündeme gelmiştir. Ortak Pazar sürecinde ortaya çıkan emek, sermaye ve girişimcilerin serbest dolaşımını öngören entegrasyon biçimi, üye ülkelerin göç konusunu da içerecek biçimde ortak politikalar benimsemesini gerekli kılmıştır. Oluşturulan politikalar genellikle temel düzeyde kalmış, sınır güvenliği konusuna

ağırlık verilmiştir. Ortak Pazar'ın oluşturulmasıyla Avrupa Birliği ülkeleri arasında geçişkenlik artmış, göçmenler açısından girişimlerin hukuki niteliğe büründürülmesi gerekmiştir. 1987 tarihli Tek Avrupa Senedi, “Ortak Pazar” ile ilgili düzenlemeler getirmenin yanında, Ortak Pazar'ın güvenliği için –özellikle de üçüncü ülke vatandaşlarının ortak pazarın işleyişine tehdit oluşturmaması için⁶ (Canpolat ve Onur, 2012:13)- daha sıkı dış sınır kontrolleri, ortak vize politikası oluşumu, sığınma ve kabul politikalarında işbirliği ve göçe yönelik adli ve polis işbirliğinin artırılması gibi yeni araçların benimsendiği düzenlemeler yapılmasına imkan vermiştir. Ancak Birliğe üye olan ülkelerin ekonomik ve sosyal durumları aynı olmadığı için sosyal politikalar ve göçmenlere dair düzenlemeler serbest bırakılmıştır. Üye ülkeler göçmenler ve Avrupa Birliği yurttaşı olmayanlar için hak kapsamını ve kendi sorumluluklarını genişletmemek adına göç politikalarını uyumlaştırma konusunda minimum standartlar üzerinden politika geliştirme eğiliminde olmuşlardır. Bu durum göç politikalarının, gerek oluşturulması gerekse uygulamasını üye devletlerin tercihine ve hükümetler arası ilişkilerine bırakılmasına, bağımsız ve yaptırım gücü olan ortak bir Avrupa Birliği göç hukukunun oluşturulamamasına neden olmaktadır (Sönmez, 2014:236-240). Bu durumun nasıl Avrupa Birliği'nin imajını zedeleyecek ve üye devletler arasında çatışma çıkaracak unsura dönüşebileceğini göçmen karışıklığını iyice alevlendiren Suriyeli Mülteci Krizi göstermiştir.

Suriyeli mülteci krizinin de etkisiyle 2015 yılında 1,9 milyon kişiyi Avrupa Birliği'ne getiren göç, kayıtların yapıldığı 1961 yılından bu yana kaydedilen en yüksek seviye oldu (Eurostat, 2017:33) ve göç olgusunun önemi ve geniş çaplı etkisini bir

kez daha bizlere gösterdi. Suriyeli mülteci sorunu ilk başta Suriye'nin komşu ülkelerini ilgilendiren bir sorun olarak görülürken, Türkiye üzerinden kaçak yollarla Avrupa Birliği üyesi ülkelere geçilmesiyle artık Avrupa Bölgesini etkileyen bir hal almış, azımsanamayacak oranda nüfus getiren göç için mevcut mülteci politikalarının devreye sokulması yanında öngörülemeyen durumlar karşısında acil yeni politika geliştirilmesi zorunluluğu da doğmuştur. Bu başlık altında, Suriyeli mülteci krizi ile ilişkilendirerek, Avrupa Birliği'nin ortak göç ve mülteci politikaları içerisinde Avrupa Birliği'ne üye devletler arasında ihtilaflar çıkmasına neden olan, eleştirilen, uygulanmayan ve bu yüzden de planlandığı gibi gerçekleşemeyen politikalara değinilecektir.

Maastricht Antlaşması: Avrupa Birliği'nin göç ve mülteci politikasının şekillenmesinde önem taşıyan bir 1993 tarihli anlaşmadır (CVCE, 2015). Üye devletlerin Avrupa Birliği çatısı altında ortak göç politikası oluşturabilmesini pekiştiren bu anlaşmanın, ortak politika oluşturmanın yolunu açan Tek Avrupa Senedi'nden farkı bu konularda hükümetler arası işbirliğini ön görmesinin yanı sıra, bu alanda Avrupa Birliği organlarına da yetki vermesidir. Bu anlaşmanın en önemli yeniliği, adına “Topluluk” denilen ekonomik bütünleşme alanına, siyasi bütünleşmeyi amaçlayan “Ortak Dış ve Güvenlik Politikası” ile “Adalet ve İçişlerinde İşbirliği” alanlarını dahil etmesidir. Oluşturulan bu yeni yapıya da “Avrupa Birliği” adı verilmiştir. Bu anlaşma neticesinde vize, sığınma ve göç gibi konular Birliğin ortak çıkarları arasında yer almıştır (Yılmaz Elmas, 2016:39). Ortak politikalar oluşturulması konusunda yeni yapılar, kurumlar devreye sokulsa da uygulama da ortaklık sağlanamadıkça başarı sağlanamamakta ve istenilen sonuçlar alınamayınca Avrupa Birliği kurumları eleştiri oklarına hedef olmaktadır. Maastricht Antlaşması'nın 25. yılına ithafen basında yer alan bir tespit bu durumu özetlemektedir: “Asıl sorun

⁶ 1970'li yıllarda yaşanan krizler göçmen algısını olumsuzlaştırmıştır. Serbest piyasanın ve Ortak Pazar'ın gerektirdiği mal, hizmet, sermaye ve emek dolaşımının serbest kalmasıyla birlikte, göçmen ve sığınmacılar artık devletin sosyal hizmetlerinden yararlanmaya çalışan, sosyal düzeni bozan, sınırlara tehdit oluşturan kişiler olarak görülmeye başlanmıştır.

Maastricht antlaşması değil: “Ulusal bencillikler Avrupa Birliği'ni zayıflatıyor: Polonya ya da Macaristan gibi ülkeler mülteci krizinde ulusalcı bir yöne saptığı zaman, Avrupa bölünmüş gözüküyor.... Tüm ülkeler ortak antlaşmaların mı, ulusal çıkarların mı daha değerli olduğuna karar vermek durumunda.”⁷ (Eurotopics, 2017)

Dublin Anlaşması: İlk şekliyle 1997 yılında yürürlüğe konulmuş olan, sığınma başvurularında Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin nasıl bir uygulamada bulunacaklarını belirleyen yönetmeliktir (EC, 2015a:2). Dublin sistemi, sığınma başvurusunun incelenmesi sorumluluğunu, topraklarına giriş yapılan Avrupa Birliği ülkesine ya da söz konusu topraklarda ikamet etmesi ile ilgili en önemli rolü oynayan üye devlete yüklemektedir (Şahin, 2013:117). Bu sözleşme ile Avrupa Birliği alanında aynı kişinin birden fazla üye devlete iltica başvurusu yapmasının önlenmesi amaçlanmıştır. Ancak Avrupa Birliği'ne ulaşan mültecilerin büyük bir çoğunluğunun sınırdaki üye ülkelerden giriş yaptığı düşünülürse, mültecilerin ekonomik, siyasi ve sosyal sorumluluğunun özellikle Yunanistan, İtalya, Polonya gibi Avrupa Birliği'nin dış sınırlarını oluşturan ülkelere yüklenmesi durumu söz konusu olmaktadır. Bu nedenle sınırdaki yer alan Yunanistan başta olmak üzere söz konusu ülkeler Suriyeli mülteci akınının yarattığı önemli iş yükü ve sorumluluğu kaldıramamaları nedeniyle yönetmeliği uygulamamışlardır. Yunanistan'ın uygulamada Dublin sistemine uymaması üzerine 7 Temmuz

2015'de Macaristan Meclisi, Sırbistan sınırına 175 km uzunluğunda dikenli tel çekilmesi kararını alarak, Yunanistan üzerinden gelen mültecilerin Sırbistan'ı geçerek ülkeye ulaşmalarını önlemeyi amaçlamıştır (Bayraklı ve Keskin, 2015:16).

Amsterdam Antlaşması: 1997'de yapılan bu anlaşma ile Avrupa Birliği'nin göç politikasına ilişkin olarak Topluluk organları karar verici organ sıfatı kazanmışlardır (Europarl, 1997). Ayrıca, anlaşma ile sığınma, göç ve sınır kontrolleri gibi konuların Birlik politikalarının yer aldığı birinci sütuna aktarılması anlaşmanın göç bağlamında önemini arttırmıştır (Sönmez, 2014:213). Bunun yanında üye ülkeler de göçe ilişkin düzenlemeler öne sürme hakkını saklı tutmuşlardır. Amsterdam Antlaşması ile Topluluk organları karar verici olarak yer almalarına rağmen, Avrupa Birliği içerisinde her devlet Birlik mevzuatına uygun olmayan bir eylemde bulunduğu kendi ulusal mevzuatını ileri sürerek politikasını meşrulaştırabilmektedir (Koçak ve Gündüz, 2016:70). Üye ülkelerin düzenleme sunma haklarının olması ve üye ülkelerin müdahale haklarının da oldukça geniş olması sebebiyle, bu politikalar halen üye devletlerin güdümünde ve hükümetler arası düzeyde kalmaktadır (Sönmez, 2014:214). Bu durumda Birlik içinde ortak bir göç politikasından söz etmek, özellikle de son Suriyeli mülteci krizi sürecinde de gözlemlendiği gibi pek mümkün olmamaktadır.

Tampere Zirvesi: 1999 Yılında yapılan ve göçmen akışının idaresinin ana konuyu oluşturduğu Tampere Zirvesi (Consilium, 1999) ile Avrupa Birliği içi işbirliğinin geliştirilerek yasa dışı göç ve sığınma konularında yaşanan sorunlara çözüm bulma amaçlanmıştır. Zirvede Avrupa Birliği'ne üye ülkeler arasında göç konusunda ortak politika oluşturulması kararlaştırılmıştır (Sönmez, 2014:215). Bugün gelinen noktada ise Avrupa Birliği düzeyinde ortak göç politikaları oluşturulmakla birlikte uygulamada çıkan sorunlar nedeniyle zirvenin işbirliği

⁷ “Ulusal bencillikler Avrupa Birliği'ni zayıflatıyor. Polonya ya da Macaristan gibi ülkeler mülteci krizinde ulusalcı bir yöne saptığı zaman, Avrupa bölünmüş gözüküyor. Mevduat sigortaları konusunda Almanya, Avrupa Birliği Komisyonu'na çıktığı zaman, komisyon anlamını yitiriyor. İtalya, bankaların yeniden sağlığına kavuşturulmasında, Fransa da borçlanma üst sınırı kurallarını ihlal ettiği zaman, yapılan antlaşmalar yararsız gözüküyor. Tüm ülkeler ortak antlaşmaların mı, ulusal çıkarların mı daha değerli olduğuna karar vermek durumunda. Ortak antlaşmaların arkasında duranlar, oyunu Avrupa'dan yana kullanmış olacaktır. Dolayısıyla şu kural kayıtsız şartsız geçerlidir: Avrupalılar kendi kaderlerini kendileri tayin etmektedirler.”

oluşturma ve ortak politika belirleme bağlamında beklentileri karşılamadığı söylenebilir.

Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı: 7 Aralık 2000 tarihinde gerçekleştirilen Nice zirvesinde imzalanan Temel Haklar Şartı, özgürlük, güvenlik ve hukuk alanında bütünleşmiş bir siyasi Avrupa'nın en önemli kilometre taşlarından birisi olarak görülmektedir. Metnin 18. Maddesinde, “Sığınma hakkı, 28 Temmuz 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi kurallarına ve 31 Ocak 1967 tarihli mültecilerin statüsüyle ilgili protokole saygı gösterilerek ve Avrupa Topluluğunu kuran Antlaşma uyarınca garanti altına alınacaktır.” denilmektedir (Europarl, 2000:12).

1 Aralık 2009 tarihinde yürürlüğe giren ve Avrupa Birliği'nin anayasası olarak kabul edilen Lizbon Anlaşması'nda Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı'na atıfta bulunularak Şart'a yasal bağlayıcılık kazandırılmıştır (AB, 2011:5). Suriyeli Mülteci Krizi esnasında yer yer üye devletlerce ihmal edilmiştir. Cenevre sözleşmesine aykırı olarak bazı Avrupa ülkeleri (Slovenya, Sırbistan, Makedonya, Hırvatistan,...) mültecilere sınırlarını kapatmıştır. Diğer yandan ülkelerinden kaçarak Türkiye üzerinden Yunan adalarına geçmiş olanlar koruma değil, doğrudan gözaltına alınarak Türkiye ile yapılan Geri Kabul Anlaşması uyarınca geri gönderilmektedir. Cenevre Mülteciler Sözleşmesi ise zincirleme sınırdışıları yasaklamaktadır. Bu nedenle Yunanistan'daki mültecilerin Türkiye'ye sınır dışı edilmesine aslında izin verilmemesi gerekirken, sözleşme ihlali yapılmaktadır (DW, 2016a). Sınırlarını mültecilere kapatan ülkelerle, hukuki kurallara uyararak açık tutan ülkeler, orantısız sorumluluk paylaşımı ekseninde karşı karşıya gelmiş, yaşanan sorunlara çözüm oluşturamaması nedeniyle Avrupa kurumları eleştirilmiştir. (BBC, 2015; Ajanshaber, 2016).

Seville Zirvesi: Avrupa Birliği Göç Politikasının Kaynak ve Transit Ülkelere Genişletilmesine yönelik olarak 2002'de

gerçekleştirilen bu zirvede Avrupa Birliği üçüncü ülkeler ile olası işbirliklerinin önemini vurgulamıştır. Özellikle yasadışı göç bağlamında diğer ülkeler ile yardımlaşmaya dikkat çekilmiştir. Fakat bu işbirliğinde üçüncü ülkenin göç akışını iyi yönetmede başarısız olması durumunda Konsey, kalkınma işbirliği hedeflerini tehlikeye atmamak için Ortak Dış ve Güvenlik Politikası ve diğer Avrupa Birliği politikaları çerçevesinde önlemler veya pozisyonlar kabul edebileceği uyarısı yapılmaktadır (Consilium, 2002:11) Geri Kabul Anlaşmaları, Avrupa Birliği için göç krizinin aşılmasına yönelik seçeneklerden biridir. Zirve kararları kapsamında Avrupa Birliği ile Türkiye arasında 16 Aralık 2013 tarihinde gerçekleşen Geri Kabul Anlaşması hem imzalanma sürecinde hem de uygulama sürecinde birçok tepki almıştır⁸. Avrupa Birliği'nin krizi hafifletmek için imzaladığı bu anlaşmaların Avrupa Birliği'nin itibarını sarsma niteliği taşıdığı, Avrupa Birliği ülkelerinin çıkarına anlaşma sağlanabilmesi için Avrupa Birliği değerlerinin ve mağdur insanların üçüncü ülkelerle pazarlık konusu haline getirildiği, ileri sürülmüştür ((Köse, 2015:205; BBC, 2016).

FRONTEX: Avrupa Birliği Üye Ülkelerinin Dış Sınırlarının Yönetimi için Operasyonel İşbirliği Ajansı'dır. 1 Mayıs 2005'te göreve başlayan FRONTEX Avrupa Birliği üyesi ülkelerin komşularıyla olan sınırlarının korunmasını ve güvenliklerinin sağlanması amacıyla oluşturulmuştur. 3 Ekim 2013 yılında Akdeniz sularında tekneyle taşınan 500

⁸ AB Komisyonu'nun açıklamasına göre, 1 Haziran 2016 itibarı ile tüm AB üyesi ülkeler (anlaşmaya taraf olmayan Danimarka ve İrlanda hariç), Türkiye üzerinden AB topraklarına kaçak yollardan giriş yaptığı tespit edilen göçmenlerin geri gönderilmesini Türkiye'den talep edebilecektir. Türkiye ile yapılan Geri Kabul Anlaşması kapsamında Türkiye'ye verilen vaatler arasında vize serbestisi yer almaktadır. Fakat Kıbrıs ile Fransa Geri Kabul Anlaşması karşılığında Türk vatandaşlarına vize muafiyeti tanınmasına karşı çıkmışlardır. Geri Kabul Anlaşması kapsamında geri kabuller alınmakla birlikte Türkiye tarafından AB'den beklentilerin gerçekleşmemesi Anlaşmanın karşılıklılığı noktasında sorulara neden olmaktadır.

Afrikalı kaçak göçmenin 365'inin, teknenin batması sonucu ölümü ile sonuçlanan Lampedusa felaketi, Avrupa Birliği ülkelerinde mülteci sorununun ilk defa kamuoyunun ana gündem maddesi olmasına neden olmuştur. Bu olay üzerine İtalya kendi çabalarıyla "Mare Nostrum" (Bizim Deniz) olarak bilinen arama/kurtarma operasyonunu başlatmıştır. İtalya sonraki aşamalarda Avrupa Birliği ülkelerinin çıkarına olan ve kendisine önemli maddi yük getiren bu yardım girişiminin, üyelerce de finanse edilmesini talep etmiş, ancak yardım çağrısına Slovenya dışında hiçbir ülke yanıt vermemiştir. Bu operasyon ile kurtarılan kaçak göçmenlerin kendi ülkelerine yerleştirilmesi endişesi duyan İngiltere başta olmak üzere bazı ülkeler operasyona negatif yaklaşmışlardır. Yardım gelmemesi nedeniyle de 2013 yılının ikinci yarısında başlatılan operasyon 3 Kasım 2014 itibarıyla durdurulmuştur. İtalya'nın operasyonları durdurmasının ardından Avrupa Birliği Frontex kapsamında Triton Operasyonu'nu başlatmıştır. Fakat bu operasyon da Akdeniz'de ölümlere engel olamadığı gibi, Avrupa Birliği ülkeleri arasında kurtarma çalışmalarına ilişkin görüş ayrılıklarına neden olmuştur⁹ (Bayraklı ve Keskin, 2015:13-15).

Avrupa Göç ve Mülteci Paktı: 2008 tarihli Avrupa Göç ve Mülteci Paktı (Consilium, 2008) çerçevesinde her bir üye ülkenin kendi öncelikleri, ihtiyaçları ve kabul kapasitelerinin kendi belirlediği şekliyle yasal göçün düzenlenmesi; yasa dışı göçmenlerin kaynak ülkelere veya geçiş (transit) ülkesine geri gönderilmelerinden emin olmak suretiyle yasadışı göçün kontrol altında tutulması; sınır kontrollerinin daha etkili bir hale getirilmesi; tek bir sığınma prosedürü ve mülteciler için tek bir statü uygulanması; kaynak ve geçiş ülkeleriyle göç ve kalkınma arasında etkileşimi desteklemek

⁹ Örneğin, bu dönemde İngiltere Başbakanı olan David Cameron kurtarılan kişilerin İngiltere'ye sığınma hakları olamayacağını açıklamış ve bu sığınmacıların en yakın güvenli ülkeye götürülmesini teklif etmiştir.

için kapsayıcı ortaklıkların kurulması şeklinde özetlenebilecek konuları içermektedir (Canpolat ve Onur, 2012:14). Avrupa Birliği Göç ve Mülteci Paktı tarafından, üçüncü ülke vatandaşlarından yüksek niteliğe sahip olanların Avrupa'ya göçü kolaylaştırılmakta, insan hakları çerçevesinden değil faydacılık bağlamında konuya bakılmaktadır (DW, 2008).

Lizbon Anlaşması - 77. Madde: Lizbon Anlaşması'nda yer alan 77. madde uyarınca Birlik, "uyrukluklarına bakılmaksızın, iç sınırları geçen kişilerin kontrole tabi olmamasının sağlanmasını, dış sınırların geçilmesinde kişilerin kontrol edilmesinin ve bu geçişlerin etkili biçimde izlenmesinin sağlanmasını, dış sınırlar için entegre bir yönetim sisteminin aşamalı olarak uygulamaya konulmasını hedefleyen bir politika geliştirir." denilmektedir (AB, 2011:26). Bu maddeyi 2010 Lizbon Anlaşması'na kadar Avrupa Birliği'nin göçe yönelik etkin, çerçevesi belirli, şartları net olarak tanımlanmış bir politika oluşturamadığı şeklinde yorumlayabiliriz.

Acil Eylem Planı 2015: 19 Nisan 2015'de gemilerinin alabora olmasıyla 700'den fazla göçmenin öldüğü olay, 20 Nisan 2015'de Avrupa Birliği üyelerinin iç ve dış işleri bakanlarını acilen bir araya getirmiştir. Toplantıda, Avrupa Birliği göç politikasında Mayıs 2015'de yapılması planlanan kapsamlı reformlar öncesinde doğrudan ve somut önlemleri ilk anda uygulamaya koymak için 10 maddelik Acil Eylem Planı oybirliğiyle kabul edilmiştir (EC, 2015b). Göçü yaratan unsurlara çözüm bulma arayışından çok, göçü kontrol etmeye yönelik, yine pragmatik eylemler içeren plan, Akdeniz'de sınır kontrolünü sağlama, insan kaçakçılığı yapan gemilere acil müdahale, geri dönüş programları ve göçmenlerin parmak izlerinin alınması gibi düzenlemelere odaklanmıştır. (Yılmaz Elmas, 2016:263-264). Acil Eylem Planı içerisinde yer alan arama ve kurtarma operasyonlarına İngiltere, Almanya ve Hollanda'nın da dâhil olduğu bazı Avrupa Birliği üyesi ülke grupları tarafından eleştirel yaklaşılmaktadır. Bu ülkeler, denizde kurtarıma ihtimalinin göçmenleri

Akdeniz'i geçmek konusunda daha fazla cesaretlendireceğini savunmaktadır (Yılmaz Elmas, 2016:267).

Göçe İlişkin Avrupa Gündemi 2015: 20 Nisan tarihli eylem planı acil ihtiyaçlara odaklanırken Avrupa Komisyonu, 13 Mayıs 2015 tarihinde “Göçe İlişkin Avrupa Gündemi” adıyla yeni yaklaşımını kamuoyuna sunmuştur (Consilium, 2015). Göç gündemi kapsamında en çok tartışılan ve sorun çıkaran konu, ortak göç politikasının uygulanması noktasında acil olarak yerleştirilmesi gereken kişiler için öngörülen zorunlu kota uygulaması olmuştur. Üye ülkelere nüfusu, ekonomik durumu ve işsizlik oranları ölçüsünde belirli sayıda mülteci yerleştirmeleri teklif edilmiştir. Fakat üye ülkeler bu kotalara uymak konusunda isteksiz davranmıştır. En yüksek sesli karşı çıkış Macaristan'dan gelmiştir. Macar hükümeti bu uygulamayı ulusal egemenlik haklarına yapılan bir müdahale olarak gördüğünü belirtmiş, kota uygulamasını savunan Almanya hükümeti ile karşı karşıya gelmiştir. Zorunlu kota uygulaması sadece Macaristan'da değil Batı ve Doğu Avrupa ülkeleri arasında başından bu yana tartışma konusu olmuştur. Karşı ülkelerin tepkisi neticesinde bu öneri terk edilerek, yerini gönüllülük esasına bırakmıştır. 25-26 Haziran'da Avrupa Birliği liderlerinin bir araya gelmesinde ortaya Macaristan'ın kişi başına en fazla mülteci alan ülke olması, Bulgaristan'ın Avrupa Birliği'nin en yoksul ülkeleri arasında yer alması nedeniyle, İngiltere (ayrıca İrlanda ve Danimarka) ile birlikte bu uygulamadan muaf tutulması sonucu çıkmıştır (Yılmaz Elmas, 2016:273-274).

Schengen Anlaşması: Temeli 1985'de atılan bu anlaşmayla Avrupa Birliği'ne üye ülkeler arasında ‘serbest dolaşım’ sağlanabilmesine yönelik ilkeler ortaya konulmuştur. Anlaşma ile iç sınırlarda kontrollerin kaldırılması ve Avrupa Birliği içi sınırsızlaşma için adım atılmış, dış sınır denetimleri arttırılmış, anlaşma çerçevesinde Schengen bölgesinde yer alan

ülkelerin¹⁰ vatandaşları vizeye tabii olmadan giriş yapma hakkına sahip olmuştur (EUR-LEX, 1985). Ancak Macaristan ile yaşanan “kota krizi” sonrası Avrupa Birliği içi sorumluluğu üzerine almaya çalışan Almanya Şansölyesi Merkel, gelen tepki ve mülteci sayısındaki artış nedeni ile sınırlarını mültecilere kapatma yoluna gitmiştir. Bu uygulamayı Avusturya, Çek Cumhuriyeti, Slovakya ve hatta Hollanda da takip etmiş, kamu güvenliği ve düzeninin bozulduğu gerekçesiyle sınırlarında kimlik kontrolü uygulamasına geçmişlerdir. Böylece Schengen Anlaşması'nı geçici de olsa askıya almışlardır (Bayraklı ve Keskin, 2015:17-18). Bütün bu gelişmeler sınır yönetiminin ve Avrupa'daki serbest dolaşımın geleceği hakkındaki mevcut şüpheleri de beslemiştir (İKV, 2017:15).

Avrupa Birliği'nin yukarıda seçilerek sıralanan göç ve mülteci politikaları anlatılırken şu noktalara dikkat çekilmek istenmektedir:

- ✓ Avrupa Birliği tarihinde geçmişten bugüne göç ve mülteci sorununa yönelik bir çok kurum oluşturulmasına, anlaşmalar imzalanıp, kararlar alınmasına, araştırma raporları hazırlanmasına rağmen kapsamlı, uzgörülü ve uzun vadeli politikalar oluşturulmasının başarısızlığı,
- ✓ Oluşturulma aşamasında “Avrupa Değerleri” çerçevesinde insanların güvenliğini ve saygınlığını ön plana çıkaran hukuki düzenlemelerin, sahada güvenlik ve kontrolü öne çıkaran uygulamalara dönüştürüldüğü,
- ✓ Belirlenen ortak politikalar çerçevesinde alınan kararların Birlik'in veya tek tek üye devletlerin çıkarları söz konusu

¹⁰ Bu ülkeler, Almanya, Belçika, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, İspanya, Fransa, İtalya, Letonya, Liechtenstein, Litvanya, Lüksemburg, Macaristan, Malta, Hollanda, Avusturya, Polonya, Portekiz, Slovenya, Slovakya, Finlandiya, İsveç, Norveç, İsviçre, İzlanda ve Yunanistan'dır. Avrupa Birliği üyesi olmasına rağmen, Britanya ve İrlanda Schengen üyesi değildir. Ayrıca Kıbrıs, Romanya, Bulgaristan ve Hırvatistan da henüz Schengen Bölgesi'ne aday ülke konumundadır.

- olduğunda işletilmediği veya işletilemediği,
- ✓ Avrupa bütünleşmesinin temelini oluşturması gereken üyeler arası dayanışma ve sorumluluk paylaşma ilkelerinin sağlam zemine oturmadığıdır¹¹(Yılmaz Elmas, 2016:274).

Bu süreçte gözlenen diğer bir olgu da üye devletlerin ortak göç politikaları üzerinden, aslında Avrupa Birliği'nin etkinliğine, getirilerine-götürülerine, gerekliliğine, mevcut yapısının işlevselliğine dair çekincelerini daha yüksek perdeden ve geniş kitleleri de arkalarına alarak dile getirme cesaretini bulmalarıdır. Avrupa Birliği, izlemiş olduğu politikalarla üyelerinin Suriyeli mülteci krizi sürecini sorunsuz atlattıklarını sağlayacak çözümler üretmediği gibi, İtalya ve Yunanistan gibi bazı üyelerini de orantısız bir şekilde sorumluluk almaya itmiş, kimi izlediği politikalarla da üye devletlerin birbirlerine ve Avrupa Birliği'ne karşıt konuma gelmelerine yol açmıştır. Yaşananları, bütünleşmiş bir Avrupa'ya giden yolda sıkıntılar yaşandığı şeklinde özetleyebiliriz.

Bu saptamalardan yola çıkarak bir sonraki bölümde göç sorununun Avrupa Birliği'ni neden değişime zorladığı konusu üzerinde durulacaktır.

4. AVRUPA BİRLİĞİ'Nİ DEĞİŞİME ZORLAYAN GÜÇ OLARAK GÖÇ

Avrupa Birliği'nin gelecekte nasıl bir biçim alacağını bilemeyiz ama göç konusunun Avrupa Birliği'ni değişime zorlayan önemli bir unsur olduğuna dair işaretleri görmek mümkündür.

Suriyeli mülteci krizi ile daha belirginleşen göç sorunu ve göçe yönelik Avrupa Birliği'nin üye devletlerin sıkıntılarını

¹¹ 2014 yılında yapılan sığınma başvurularının %75'inin Almanya, İsveç, İtalya, Fransa, Macaristan ve Birleşik Krallık olmak üzere yalnızca 6 Avrupa Birliği üyesi tarafından kabul edilmesi dayanışma ve sorumluluk paylaşımının Avrupa Birliği içerisinde ne kadar içselleştirildiği sorusunu gündeme getirmiştir.

giderecek çok yönlü, kapsamlı ve uzun vadeli bir göç politikası oluşturulamamasının yarattığı kaos, üye devletler nezdinde ve dış çevrede Avrupa Birliği'nin işlevselliği, nüfuzu, gerekliliği, demokratikliği, meşruiyeti üzerine zaten var olan tartışmaları su yüzüne çıkarmıştır. Bu eleştiriler Avrupa Birliği üyesi ülkelerde göçmen ve Avrupa Birliği karşıtı aşırı sağcı popülist partilere¹² verilen desteği arttırmış, güç kazandırmıştır (DW, 2016c; AA, 2016).

Nitekim Avrupa Birliği'nde bir ilk olan Brexit'in yaşanmasında, Referandum kampanyası boyunca refah azalmasından göçmenleri, çözüm üretilmemesinden de Avrupa Birliği'ni sorumlu tutan bir dil geliştirerek arkasına vatanında destekli olmayı başaran Nigel Farage liderliğindeki aşırı sağcı parti UKIP etkili olmuştur. Brexit referandumu sonrasında Avrupa Birliği bütünleşmesinin önündeki tehlikeleri daha net gören üye devletlerin hükümet başkanlarından, bu durumun bir "uyarı" olarak algılanması gerektiği; Avrupa Birliği'nde artık hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağı; Avrupa Birliği'nin güçlenmesi için reforma gitmesinin zorunluluk arzettiği, Avrupa'yı daha adil ve insani yapmak için değişikliğe gidilmesinin gerekliliği yönünde açıklamalar ardı ardına gelmiştir (Hurriyet, 2016).

¹² Marine Le Pen (Fransa), Geert Wilders (Hollanda), Tom van Grieken (Belçika-Flaman bölgesi), Frauke Petry (Almanya), Nigel Farage (İngiltere), Jimmie Akesson (İsveç), Siv Jensen (Norveç), Heinz-Christian Strache (Avusturya), Beppe Grillo-Matteo Salvini (İtalya), Gabor Vona (Macaristan), Pawel Kukiz (Polonya), Andrej Danko (Slovakya), Timo Soini (Finlandiya), Pablo Iglesias (İspanya). Avrupa'nın farklı ülkelerine ait bu isimlerin birleştikleri noktalar aşırı sağ-popülist olmaları, Avrupa Birliği ve yerleşik düzen karşıtlıkları ve zenefobik-İslamofobik görüş, söylem ve eylemleridir. Aynı şekilde, Sırbistan'da Aşırı sağcı Ulusalçılar (SRS), İsveç'te İsveç Demokratları (SD), Danimarka'da Danimarka Halk Partisi (DF), Norveç'te İlerleme Partisi (FRP), Finlandiya'da Gerçek Finler Partisi (PS), Letonya'da Ulusal Birlik Partisi, Polonya'da Hak ve Adalet Partisi (PiS) de Avrupa'da göçmen ve Avrupa Birliği karşıtı propoganda yürüten diğer partilerdir.

Avrupa Komisyonu da bu beklentilerden yola çıkarak 1 Mart 2017’de yayınladığı "Avrupa'nın Geleceğine Dair Beyaz Kitap¹³" adlı raporla, “Kendimiz, çocuklarımız ve Avrupa Birliği için nasıl bir gelecek istiyoruz?” sorusu çerçevesinde üye ülkelere üzerinde tartışabilecekleri 5 senaryo sunmuştur. Beyaz Kitap’ta, Avrupa Birliği bütünleşmesi için 2025’e kadar “Aynı Şekilde Devam”, “Yalnızca Tek Pazar”, “Birden Çok Gönüllüler Koalisyonu”, “Daha Az Alanda Daha Etkin Bir Avrupa Birliği” ve “Hep Birlikte Daha Fazla Bütünleşme” başlıklarıyla beş farklı gelecek senaryosu tasvir edilmektedir. Rapor incelendiğinde senaryoları şekillendiren 6 parametreden birinin de “Schengen, Göç ve Güvenlik” olduğu görülmektedir¹⁴ (EC, 2017b; İKV, 2017).

Tablo 4: “Avrupa’nın Geleceğine Dair Beyaz Kitap”taki Senaryolarda Göçe Yaklaşım

Senaryolar	Schengen, Göç ve Güvenlik konusuna yaklaşım
Mevcut Durumun Devamı <i>carrying on</i>	Dış sınırların yönetimi konusundaki işbirliği aşama aşama artıyor; ortak bir sığınma sistemine geçiliyor; güvenlik konularında koordinasyon geliştiriliyor.
Yalnızca Tek Pazar <i>nothing but the Single Market</i>	Herhangi bir göç veya sığınma politikası yok; Güvenlik konusunda ikili iş birlikleri, daha sistematik sınır içi kontrol var.
Gönüllüler Koalisyonu <i>those who want more, do more</i>	Dış sınırların yönetimi konusundaki işbirliği aşama aşama artıyor; ortak bir sığınma sistemine geçiliyor; güvenlik konularında koordinasyon geliştiriliyor. Güvenlik ve adalet konularında işbirliğini derinleştiren ülkeler var.
Daha Az Alanda Daha Etkili Bir Avrupa Birliği <i>doing less more efficiently</i>	Sınırların kontrolü, sığınma politikaları ve terörle mücadele konusunda sistemli bir işbirliği var.
Hep Birlikte Daha Fazla Bütünleşme <i>doing much more together</i>	Sınırların kontrolü, sığınma politikaları ve terörle mücadele konusunda sistemli bir işbirliği var.

Kaynak: (İKV, 2017:30)

¹³ White Paper on the Future of Europe

¹⁴ Parametreler: Tek Pazar ve Ticaret; Ekonomik ve Parasal Birlik; Schengen, Göç ve Güvenlik; Dış Politika ve Savunma; AB Bütçesi; Beklentileri Karşılama

Tablo 4 incelendiğinde, oluşturulan 5 senaryoda da göç politikalarının yine güvenlik ve kontrol ekseninde ele alındığı, mevcut anlayışın değiştirilmeden devam ettiği görülmektedir. Konuya kaçak göçmen girişini önlemek bağlamında bakılmakta, sınırlara odaklanılmaktadır. Yıllarca göç politikalarına yön veren bu bakış açısının, sorunun giderek büyümesinden yola çıkarak, sonuç vermediğini söyleyebiliriz. Kültürel ve dinsel farklılıkları nedeniyle çoğunluk toplumu tarafından tanınmayan ya da yanlış tanınan azınlıkların, genellikle radikal ya da merkezkaç kimlikler inşa etme eğilimi sergiledikleri düşünülürse (Kaya, 2014:557), güvenliği salt sınır korumada aramak faydasız görünmektedir.

Avrupa Birliği bünyesinde ortak bir politika geliştirilmesi başarısız, üye devletlerce farklılıkların kabulü konusunda gelişim kaydedilemezse, Birlik göç politikalarıyla, dış sınırlarını güvence altına alırken, ülke içindeki vatandaşlar arasında 'görünmez sınırlar' oluşmasını tetikleyebilir, mevcutları da güçlendirebilir.

Avrupa Birliği, mevcut konumuna tehdit oluşturan Avrupa Birliği karşıtı çevrelerin, özellikle de popülist aşırı sağ partilerin gücünü azaltmak, gerek üye ülkeler nezdinde gerekse küresel bağlamda imajını tekrar güçlendirmek için, vatandaşın endişesini besleyerek sesini yükselten bu çevrelerin ellerindeki 'göç kartını' alma yönünde çaba içerisinde olmalıdır. Aksi takdirde vatandaşların kolayca etki altına alınabildiği popülist referandum kampanyalarında, "Avrupa Birliğine Hayır" sonuçlarıyla sıkça karşılaşması, yeni 'exit' ler yaşaması hiç de uzak ihtimaller gibi görünmemektedir¹⁵(Dunya, 2017).

¹⁵ 12 Avrupa Birliği ülkesinde 13 bin yetiştikinin katılımıyla yapılan bir ankete göre İngilizlerin yüzde 57'si 10 yıl içinde kendilerini başka ülkelerin takip edeceğini düşünürken, Hollanda halkının yüzde 57'si, Fransızların yüzde 61'i, İtalyanların yüzde 64'ü de İngiltere dışında başka ülkelerin Avrupa Birliği'nden ayrılacağını tahmin etmektedir. Kendi ülkelerinin ayrılıp ayrılmayacağı konusunda, İngiltere'yi takip edeceğini düşünenlerin oranı Hollanda'da yüzde 37, Danimarka'da ve İtalya'da yüzde 23, Polonya ve

Avrupa'da güç kazanan popülist aşırı sağ partilerin iktidarda kendilerine yer bulmaları halinde farklılıklara karşı toplumsal direnci besleyecekleri açıktır. Ortak noktaları göçmen karşıtlığı ve Avrupa Birliği'nden çıkma taraftarlığı olan bu partilerin resmettikleri Avrupa, 'değerleriyle model olma' iddiası zedelenen, homojenleşmeye zorlanan, farklı kültürleri ötekileştiren ırkçı bir Avrupa'dır.

Avrupa değerlerinin işler hale getirilmesi siyasete yön verenlerin ideolojik niteliklerine ve nasıl bir Avrupa Birliği veya nasıl bir ülke tasarladıklarına bağlıdır. Özgürlük, demokrasi, eşitlik, hukukun üstünlüğü, insan hakları ve temel özgürlükler şeklinde sıraladığı değerlerine güçlü bir şekilde sahip çıkacak, farklı kültürleri kucaklayacak bir Avrupa Birliği'ne gittikçe daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır.

5. SONUÇ

Avrupa Birliği ülkeleri bir yandan çok kültürlü ülkeler haline gelirken, diğer yandan farklılıkları ötekileştiren, onları ulusal güvenliğine ve kültürüne tehdit olarak gören aşırı sağ partilere destek artmaktadır. Avrupa barış, insan hakları, demokrasi, eşitlik gibi evrensel değerlerin yaşayan örneği olarak tasvir edilirken, bu değerlerin kullanımından sağlanacak faydadan sadece ev sahibi vatandaşların yararlanmasını isteyen bir anlayış Avrupa'da güç kazanmaktadır. Göç ve göç karşıtlığını tetikleyen Suriyeli mülteci krizi Avrupa Birliği tarihinde önemli bir kırılma noktası yaratmıştır. Avrupa Birliği'nin göçü yönetmede zaafiyete uğraması, göçmen ve Avrupa Birliği karşıtı kesimlerin güçlenmesine fırsat vermiş, popülist söylemleriyle arkasına vatandaş desteğini alan aşırı sağcı partiler önemli bir yükseliş kaydetmişlerdir.

Avrupa Birliği'nin özgürlükçü ve eşitlikçi ortamında göçmenlerin daha fazla

Romanya'da yüzde 22, Finlandiya'da yüzde 21 ile daha düşük seviyede kalmaktadır.

içerilmeleri beklenirken, tersine hızla ötekileştirilmeleri Birlik içerisinde göçmen politikaları konusunda işbirliği imkânlarını olumsuz etkilemektedir. Avrupa Birliği'nin göç ve mülteci krizine yönelik politika geliştirmekte ve ortak hareket etmekte zorlanması, bazı üye devletlerin alınan kararları uygulamaya yanaşmaması, Avrupa Birliği bütünleşmesinin çimentosu olan dayanışma ve sorumluluk paylaşma ilkelerinin üyelerce içselleştirilmediği, ekonomik ve siyasi çıkarlar söz konusu olduğunda Avrupa Birliği değerlerinin gözardı edildiği yönündeki eleştirilerinin dayanağı olmuştur. Suriyeli Mülteci Kriziyle birlikte artık bu eleştiriler sadece dışarıdan değil Avrupa Birliği üyesi ülkeler tarafından da yüksek sesle dile getirilmeye başlanmış, üye devletler sıklıkla karşı karşıya geldikleri gibi Avrupa Birliği'ni de eleştirilerinin hedefi haline getirmişlerdir.

Göç sorununun Avrupa Birliği vatandaşlarının en çok endişe duyduğu konulardan biri olduğu, aynı zamanda düzgün yönetilmemesi durumunda Brexit örneğinde görüldüğü gibi ayrılıkları

gündeme getirebilecek bir potansiyel de barındırdığı görülmüştür. Avrupa Birliği'nin göç politikalarını, salt "akışların yönetimi", güvenlik ve kontrol tesisi ile değil geniş kapsamlı ortak hedeflerle ve uzun vadeli siyasi vizyonla ilişkilendirmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Hangi nitelikleri taşıyan üyeye, hangi durumda ve ne şekilde görev verileceğinin öngörülebilir olduğu, adaletli işbölümü içeren, mali programlarla desteklenen, tüm üyelerce üzerinde mutabakata varılmış, sorumlulukların yerine getirilmemesi durumunda da yaptırımları olan politikalar oluşturulmasına ihtiyaç vardır. Sıralanan koşullar gözetilerek oluşturulmuş politikalar kriz anında bile düzensizliğin düzene dönüşmesini kolaylaştıracak, üye devletlerin göçmenlere tepkisel davranmasının, onları başlı başına sorun olarak görmesinin önüne geçilecektir. Politikadaki belirlilik, gerek hükümet gerek vatandaşlar düzeyinde göçmenlerin kabullenilmesi, kültürel farklılıkların uyum içinde bir arada yaşaması ve sosyal bütünleşmenin sağlanması için ihtiyaç duyulan yumuşak zemini de hazırlayacaktır.

KAYNAKÇA

1. AA (2016). "Aşırılık Avrupa'nın Yeni Normali", <http://aa.com.tr/tr/analiz-haber/asirilik-avrupa-nin-yeni-normali-707657?amp=1>, 14.09.2017.
2. AB (2011). Avrupa Birliği Antlaşması ve Avrupa Birliği İşleyişi Hakkında Antlaşma, TC Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, ISBN 978-975-19-5028-4, Ankara.
3. <https://www.ab.gov.tr/files/pub/antlasmalar.pdf>, 14.10.2017
4. AJANSHABER (2016). "Balkan Ülkelerinin Sınır Kapatma Kararı Avrupa'da Kutuplaşmaya Neden Oldu", <http://www.ajanshaber.com/multeci-sorunu-avrupayi-boldu-haberi/339642>, 10.09.2017.
5. BAYRAKLI, E. ve KESKİN, K. (2015). Türkiye, Almanya ve AB Üçgeninde Mülteci Krizi. SETA Vakfı, Sayı:143, İstanbul.
6. BBC (2016). "Economist: AB ve Türkiye'nin Karanlık Anlaşması", http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/05/160526_economist_ab_anlasmasi, 10.09.2017.
7. BBC (2015). "Balkan Ülkeleri Sınırlarını Kapatıyor", http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/10/151024_balkan_sinir, 14.09.2017.
8. CANPOLAT, H.A. ve ONUR, H. (2012). Küresel Göç ve Avrupa Birliği ile Türkiye'nin Göç Politikalarının Gelişimi, Orsam Rapor:123, Ankara.
9. COE (2010). Migrants and their descendants Guide to policies for the well-being of all in pluralist societies,

- Council of Europe Publishing, Strasbourg.
10. https://www.coe.int/t/dg3/socialpolicies/socialcohesiondev/source/GUIDEMIGRANTS_EN.pdf, 10.09.2017.
 11. CONSILIUM (1999). Tampere European Council, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/00200-r1.en9.htm, 23.12.2017.
 12. CONSILIUM (2002). Presidency Conclusions of the Seville European Council (21 and 22 June 2002), 13463/02,
 13. <http://www.consilium.europa.eu/media/20928/72638.pdf>, 14.09.2017.
 14. CONSILIUM (2008). European Pact on Immigration and Asylum, <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2013440%202008%20INIT>, 22.12.2017.
 15. CONSILIUM (2015). Special Meeting of the European Council, 23 April 2015 - Statement, <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/04/23/special-euco-statement/pdf>, 24.12.2017.
 16. CVCE (2015) Treaty on European Union, Official Journal Of The European Communities, https://www.cvce.eu/content/publication/2002/4/9/2c2f2b85-14bb-4488-9ded-13f3cd04de05/publishable_en.pdf, 23.12.2017.
 17. DUNYA (2017), "AB Projesi Su Alıyor", <https://www.dunya.com/dunya/ab-projesi-su-aliyor-haberi-350045>, 10.09.2017.
 18. DW (2017). "Avrupa'daki Terör Saldırıların Kronolojisi", <http://www.dw.com/tr/avrupadaki-ter%C3%B6r-sald%C4%B1r%C4%B1lar%C4%B1n%C4%B1n-kronolojisi/a-38945764>, 10.09.2017.
 19. DW (2016a). "BM Mülteciler Sözleşmesi 65 Yaşında", <http://www.dw.com/tr/bm-m%C3%BClteciler-s%C3%B6zle%C5%9Fmesi-65-ya%C5%9F%C4%B1nda/a-19432085>, 12.09.2017.
 20. DW (2016b). "Avrupa'nın Aşırı Sağ Haritası", <http://www.dw.com/tr/avrupan%C4%B1n-a%C5%9F%C4%B1r%C4%B1-sa%C4%9F-haritas%C4%B1-a-19215638>, 14.09.2017.
 21. DW (2014a). "Bulgaristan ve Romanya Kızgın", <http://www.dw.com/tr/bulgaristan-ve-romanya-k%C4%B1zg%C4%B1n-a-17345874>, 10.09.2017.
 22. DW (2014b). "Yoksul Göçmen Tartışması", <http://www.dw.com/tr/yoksul-göçmen-tartışması/a-17337752>, 10.09.2017.
 23. DW (2008). "Avrupa Birliği Göç ve İltica Paktı Tartışılıyor", <http://www.dw.com/tr/avrupa-birli%C4%9Fi-g%C3%B6ç%C3%A7-ve-iltica-pakt%C4%B1-tart%C4%B1%C5%9F%C4%B1n%C4%B1yor/a-3827099>, 11.09.2017.
 24. EC (2015a). Evaluation of the Dublin III Regulation DG Migration and Home Affairs, Final Report, https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/asylum/examination-of-applicants/docs/evaluation_of_the_dublin_iii_regulation_en.pdf, 24.12.2017.
 25. EC (2015b). Ten Point Action Plan on Migration, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-4813_en.htm, 24.12.2017.
 26. EC (2017a). "Public Opinion", <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/index#p=1&instruments=STANDARD>, 14.10.2017.
 27. EC (2017b). White Paper on The Future of Europe, European Commission, COM(2017) 2025 of 1 March 2017, Bruxelles, <https://ec.europa.eu/commission/sites/b>

- eta-political/files/white_paper_on_the_future_of_europe_en.pdf, 10.09.2017
28. EUR-LEX (1985). The Schengen Area and Cooperation, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:133020&from=EN>, 24.12.2017.
29. EUROPARL (1997). Treaty of Amsterdam Amending the Treaty on European Union, the Treaties Establishing the European Communities and Certain Related Acts,
30. <http://www.europarl.europa.eu/topics/reaty/pdf/amst-en.pdf>, 24.12.2017.
31. EUROPARL (2000). Charter of Fundamental Rights of the European Union, 2000/C 364/01, Official Journal of the European Communities, http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf, 12.09.2017.
32. EUROSTAT (2017). Eurostat Regional Yearbook: 2017 Edition, Publications Office of the European Union, Luxembourg. <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/8222062/KS-HA-17-001-EN-N.pdf/eaeb7fa-0c80-45af-ab41-0f806c433763>, 10.09.2017.
33. EUROTOPICS (2017). “Maastricht Antlaşması Avrupa’yı Nasıl Değiştirdi”, <https://www.eurotopics.net/tr/174077/maastricht-antlasmasi-avrupa-yi-nasil-degistirdi>, 12.09.2017.
34. HURRIYET (2016). “Avrupa ülkeleri alarma geçti”, <http://www.hurriyet.com.tr/avrupa-ulkeleri-alarma-gecti-40121543>, 11.09.2017.
35. İKV (2017). Avrupa’nın Geleceğine Dair Beyaz Kitap İKV Özeti. http://www.ikv.org.tr/images/files/beyaz_zicler.pdf, 10.09.2017
36. KAYA, A. (2014). “Küreselleşme, Kozmopolitanizm ve Post-Vestfalya Düzeni”, s:545-568. (Der.) BALTA E. Küresel Siyasete Giriş: Uluslararası İlişkilerde Kavramlar, Teoriler, Süreçler, İletişim Yayınları, İstanbul.
37. KOÇAK, O. ve GÜNDÜZ, R.D. (2016). “Avrupa Birliği Göç Politikaları ve Göçmenlerin Sosyal Olarak İçerilmelerine Etkisi”, Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl:7, Sayı:12: 66-91.
38. KÖSE, M.A. (2015). “Geri Kabul Anlaşması ve Vizesiz Avrupa: Türkiye’nin Dış Politika Tercihlerini Anlamak “Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi, Cilt 3, Sayı 2: 195-220.
39. OKÇU, M. (2007). “Yönetişim Tartışmalarına Katkı: Avrupa Birliği İçin Yönetişim Ne Anlama Geliyor?” Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, C.12, S.3: 299-312.
40. SÖNMEZ, P. (2014). Avrupa Birliği’nde Yeni Dönem Postkolonyal İlişkiler ve Göç Politikaları Diyaloğu. Doktora Tezi, T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, Avrupa Birliği Bakanlığı Akademik Araştırmalar Serisi-4, İstanbul.
41. ŞAHİN, Y. (2013). Avrupa Birliği Mülteci Hukukunda Üye Devletlerin İltica Başvurusunu Değerlendirme Yetkisinin Çerçevesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
42. UKIP (2015). “The UKIP Manifesto 2015”, <http://www.ukip.org/manifesto2015>, 12.09.2017.
43. YETKİN, B. (2016). “Popülizmin Gölgesinde Siyaset Ve Siyasal İletişimi Anlamak” Erciyes İletişim Dergisi, 4(3): 68-82.
44. YILMAZ ELMAS, F. (2016). Avrupa Birliği Göç-Dış Politika İlişkisinde Paradigma Değişimi. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
45. YILMAZ, F. (2008). Avrupa’da İrkçılık ve Yabancı Düşmanlığı, USAK Yayınları:20, Ankara.